

**АНОТАЦІЯ**

*Стаття присвячена педагогічній проблемі вивчення та розробці теоретико-практичних основ активізації пізнавальної діяльності на уроках математики в старшій школі шляхом впровадження інтерактивних методів навчання. Суть застосування інтерактивних методів навчання полягає в відмові від традиційних методів взаємодії з учнями, де процес навчання не передбачає взаємодію учнів між собою під час проведення уроку, і переходу до нових, де кожний учасник навчального процесу є її активним учасником.*

*Важливою проблемою в сучасній освіті залишається питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів. Урок математики важкий для сприймання у більшості учнів, через що знижується зацікавленість до предмету. Тому проблема активізації пізнавальної діяльності на уроках математики є однією з найактуальніших.*

*Пізнавальна активність учня – інтегральне утворення особистості, яке складається з мотиваційного, операційного та результативного компонентів і має свої особливості, а саме: пізнавальну потребу особистості, прояв інтелектуальної ініціативи, вихід особистості за межі даної діяльності за власним бажанням.*

*Важливою стороною проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності є, перш за все, соціальний аспект. Потяг до знань, високу пізнавальну активність і уміння самостійно працювати над собою потрібно розвивати й виховувати у школі. Успішне розв'язання цього завдання створює надійні передумови для глибокого та міцного оволодіння навчальним матеріалом, забезпечуючи умови для наступної систематичної роботи учнів над собою, практичну реалізацію ідеї неперервної освіти та самоосвіти.*

*Велике значення мають також психолого-педагогічні передумови розв'язання зазначеної проблеми. Оновлення змісту освіти, приведення її у відповідність до сучасних потреб особистості й суспільства потребує постійного вдосконалення процесу навчання. У системі навчальних занять широке застосування повинні знайти найбільш ефективні методи і прийоми організації навчання. Учень не буде виявляти розумової напруги, настирливості у навчанні, не зможе усвідомити і опрацювати матеріал, що вивчається, якщо не відчуває потреби у його засвоєнні. Ось чому все більшого значення набувають інтерактивні методи роботи з учнями. Новітні підходи до організації навчання роблять навчально-виховний процес різноманітним, цікавим та ефективним, а найкориснішим у такому навчанні є те, що математика починає подобатися.*

**Ключові слова:** *інтерактивне навчання, пізнавальна діяльність, інтерактивні методи, інтерактивні технології.*

УДК 373.3.091.3:004

**DIAGNOSTICS OF INITIAL LEVEL OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE FORMATION**

## ДІАГНОСТИКА ВИХІДНОГО РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

**Валерія Стеганцева**

аспірантка кафедри соціальної педагогіки

E-mail: svaleria94@ukr.net

ORCID 0000-0002-4957-2005

Research ID: AAU-3405-2021

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ, Україна)

**Valeriya Styehantseva**

post-graduate student of the Social Pedagogy Department

E-mail: svaleria94@ukr.net

ORCID 0000-0002-4957-2005

Research ID: AAU-3405-2021

SI “Luhansk Taras Shevchenko National University”, Starobilsk, Ukraine

### ABSTRACT

The article is devoted to identifying the initial level of first-formers information and digital competence formation as a scientific reference point for the process of forming this competence in primary school. Based on the three-component structure of information and digital competence of Primary School pupils, three corresponding criteria for assessing its level of formation were identified. The first criterion – cognitive – was focused on the formation of a certain set of knowledge and skills about the sources of information and ways to work with IT, knowledge of concepts related to information. The second criterion – technological – characterized mainly technical knowledge, skills and abilities of using a computer and other digital devices. The third criterion – axiological – included value (legal, ethical) aspects of online communication. It is important to note that diagnostics of the first-formers information and digital competence formation includes a written questionnaire as well as observation, conversations, and oral interviews. They made it possible to clarify the content of answers to the written survey as much as possible. Data analysis according to the cognitive criterion allows us to conclude that first-formers have the most general idea of the sources of information that include various digital devices, minimal experience in individual, simple functions, superficially understand their significance for themselves as a new source of information, but are guided in the school information space. In the context of the technological criterion, first-formers show skills in simple digital technologies, they are able to use the simplest and most common computer and mobile devices to solve elementary tasks, and quickly master ways to create simple content in simple formats. The axiological criterion revealed the growing desire of first-formers to improve their information and digital competence as a significant personal life value for them. The computer environment is considered by them as a necessary component of their educational and extracurricular activities.

**Key words:** *information and digital competence, internet environment, primary school children, cognitive, technological, axiological criteria.*

Вивчення вихідного рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів передбачає як і будь-яке експериментальне педагогічне дослідження визначення критеріальної бази такого аналізу. На даний час в науковій літературі як у словниках, так і в монографіях, а також у

конкретних наукових дослідженнях сформувався достатньо чітке уявлення про ті характеристики, які повною мірою відповідають поняттю критерія як ознаки, на основі якої здійснюється оцінка будь-якого явища (Коджаспирова, Коджаспиров, 2005: 149; Словник української мови, 1971: 349; Білецька, 2014: 23).

У педагогічних дослідженнях традиційно «критерії визначають характеристики, за якими оцінюють та порівнюють педагогічні явища, процеси тощо» (Білецька, 2014: 20). Ми у своєму дослідженні будемо виходити з положення, що спирається на систему міжнародних стандартів ISO, яка «критерії визначає як міру відбиття цілісності властивостей об'єкта, що забезпечує його існування; методологічний інструментарій управління якістю освіти; ідеальний зразок, що відображає вищий досконалий рівень досліджуваного явища; засіб вибору або виміру альтернатив. А показник – це конкретний вимірник критерію, що робить його доступним для спостереження, обліку й фіксування» (Решетник, 2013: 218).

Мета статті становить у виявленні вихідного рівня сформованості у першокласників інформаційно-цифрової компетентності як наукового орієнтиру процесу формування зазначеної компетентності у початковій школі.

При цьому ми виходимо з того, що виділені нами критерії повинні максимально співвідноситися, відповідати та відображати зміст сформованих нами компонентів інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів. Водночас ми враховували вік учнів, їх доволі незначний інформаційно-цифровий досвід, а також початковий етап адаптації до шкільного інформаційно-освітнього середовища.

Відповідно до трикомпонентної структури інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів було виділено три критерії оцінювання рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності.

Оскільки перший компонент інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів був акцентований на сформованості певної сукупності знань та вмінь про джерела інформації і способи роботи з нею, знання понять, пов'язаних із інформацією, то відповідний йому критерій ми сформулювали як когнітивний.

Враховуючи, що другий компонент структури інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів характеризував переважно технічні знання, вміння та навички використання комп'ютера та інших цифрових пристроїв, то відповідний йому критерій ми визначили, як технологічний.

Через те, що третій компонент структури інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів включав до себе ціннісні (правові, етичні) аспекти он-лайн спілкування ми вирішили найбільш доцільним назвати третій критерій аксіологічним.

Проведена аналітична робота дозволила нам виділити ряд конкретних показників кожного критерію. При цьому ми виходили з того, що показникам повинна бути «властива конкретність, що у свою чергу надає можливість розглядати їх більш частково стосовно критерію, і діагностичність, що надає йому можливість бути доступним для спостереження і обліку» (Замерченко, 2012: 15).

---

Виходячи з того, що досвід освоєння інформаційно-цифрового простору у молодших школярів відрізняється, то нами були виділені низький, достатній і високий рівні базової сформованості інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів. Використання цих рівнів мало вузько-спрямований і достатньо відносний характер, оскільки ці рівні стосувалися дітей молодшого шкільного віку їх застосування обмежувалося порівнянням молодших школярів один із одним.

Діагностика вихідного рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів проводилася у формі письмових опитувань, усних інтерв'ю, спостережень за діяльністю школярів.

Перейдемо до аналізу отриманих емпіричних даних за першим критерієм – когнітивним.

У першу чергу ми виявили, чи вміють першокласники і в якому ступені використовувати будь-які мобільні пристрої.

Самооцінка за п'ятибальною шкалою показала, що в більшому ступені вони володіють планшетом (3,4 бали) і смартфоном (3,6 балів). У меншому ступені вони володіють стаціонарним комп'ютером (2,1 бали) і ноутбуком (1,9 бали). При цьому 3% показали, що не вміють користуватися смартфонами і мобільними телефонами, 5,8% – ноутбуком, 7,3% – стаціонарним комп'ютером.

Оцінки, зроблені вчителями та батьками, у цілому співпадають із самооцінкою учнів експериментальної та контрольної груп, але вони більш критичні, ніж самооцінка. Тем не менш, ми можемо вважати, що переважна кількість першокласників використовує у своїй діяльності ті, чи інші мобільні пристрої. При цьому, 17% із них почали освоювати їх більше двох років потому, 28% – більше року потому, 46% – протягом останнього року і 9% – вже в школі.

Інше кажучи, можна вважати, що більше 90% першокласників, як в експериментальній, так і в контрольній групах, у різному ступені вже до навчання у школі почали освоювати різні мобільні пристрої. Більшість учнів (93%) навчалися користуватися цими пристроями переважно самостійно за допомогою батьків, 7% – за допомогою друзів та інших дорослих. Тож ми маємо всі підстави вважати, що саме сім'я є тим фактором, який грає провідну роль в освоєнні дітьми мобільних пристроїв на початковому етапі цього процесу.

Як показав наш аналіз, найчастіше учні використовують мобільний телефон, смартфон, планшет, і досить рідко ноутбук і стаціонарний комп'ютер. Це повною мірою співвідноситься з нашим попереднім питанням про вміння використовувати ті чи інші мобільні пристрої.

Найважливішою характеристикою когнітивного критерію для нас, безумовно, слугують дані про взаємовідносини учнів із інтернетом. На питання «Як часто Ви використовуєте Інтернет протягом дня?» відповіді розташувалися таким чином:

- три години та більше – 12%;
- до двох годин – 16%;
- до однієї години та менше – 68%;
- не використовують – 4%.

Отримані відповіді дозволяють зробити висновок, що абсолютна більшість учнів уже у першому класі знають, що таке Інтернет, і певною мірою використовують його. Щоб уявити, які можливості Інтернету вони

використовують, учням було запропоновано вибрати 2–3 найбільш популярних для них способу використання Інтернету. Отримані дані подано в таблиці 1.

Таблиця 1

### Використання першокласниками можливостей Інтернету

<i>Можливості Інтернету</i>	<i>Рангове місце</i>	<i>Відсоток учнів, %</i>
Спілкування з однолітками	1	82
Он-лайн ігри	2	79
Пошук інформації	3	53
Скачування програм, музики, відео	4	11
Підготовка домашнього завдання	5	4
Електронна пошта	6	3
Покупка товарів та оплата послуг	7	1

З даної таблиці витікає, що для більшості першокласників Інтернет виступає способом спілкування з однолітками, можливістю займатися самим розповсюдженим видом діяльності – грою, причому у новій для дітей формі – формі он-лайн гри. Біля половини першокласників використовує Інтернет для отримання необхідної для них інформації. Інші можливості Інтернету для них поки що мало значущі та нецікаві.

Разом із тим, навіть такі дані не можуть повною мірою свідчити про те, якою мірою та де найчастіше учні отримують інформацію. Когнітивний критерій передбачає наявність знань про джерела інформації, які необхідні для орієнтації у великому об'ємі інформаційного матеріалу. У зв'язку з цим ми проаналізували, де найчастіше першокласники отримують необхідну їм інформацію. Учням було запропоновано вибрати з можливих варіантів 2-3 найбільш значущих для них джерел інформації. На основі відповідей було складено рангову шкалу, яку ми розмістили у таблиці 2.

Таблиця 2

### Перелік основних джерел інформації, значущих для першокласників

<i>Перелік джерел</i>	<i>Рангове місце</i>	<i>Відсоток учнів, %</i>
Під час уроків від учителя	1	99
З книжок	2	86
Від батьків	3	82
Виконуючи домашні завдання	4	44
Із Інтернету	5	28
У спілкуванні з однолітками	6	12
Під час позаурочних заходів	7	7

Отже, абсолютна більшість учнів до основних джерел інформації відносять уроки (99%), книги, у першу чергу з навчальної літератури (86%) та батьків (82%). Це цілком закономірно, оскільки діти «занурилися» у новий для них світ знань, світ нової інформації, і слово вчителя, книги на даному етапі, безумовно, виступають домінуючим джерелом інформації.

Разом із тим, той факт, що для 28% учнів Інтернет виступає одним із основних джерел інформації, свідчить про те, що інформаційні можливості сучасного соціально-освітнього середовища постійно розширюються. Принаймні, як ми вияснили з інтерв'ю з першокласниками, для них Інтернет першою чергою є цікавим як новий вид діяльності. При цьому вони ще не розбираються у багатоманітні засобів і можливостей мобільних пристроїв для

отримання необхідної їм інформації. Підтвердженням цього є відповіді на питання: «Чи вмєш ти використовувати Інтернет для розв'язання навчальних завдань?». Отримані варіанти відповідей, оброблені за п'ятибальною шкалою, ми розмістили в таблиці 3.

Таблиця 3

**Вміння першокласників застосовувати Інтернет для розв'язання навчальних завдань**

№ з/п	Перелік умінь у застосуванні Інтернету	Середній бал
1.	Можу знайти необхідну для мене інформацію	2,7
2.	Володію основними способами роботи з інформацією	2,1
3.	Розумію значення різноманітних видів інформації для особистісного розвитку	1,8
4.	Маю уявлення про програмне забезпечення	1,4

Як витікає з даних таблиці, першокласники роблять лише перші кроки в освоєнні інформаційного простору. Їм самим складно оцінити себе в цьому контексті. У них сформовані окремі практичні навички роботи з комп'ютером та іншими мобільними пристроями. Під час інтерв'ю вони відзначали, що відчувають проблеми, труднощі у роботі з ними.

Детальніше розібратися з цим можна, використовуючи емпіричну інформацію по показникам другого – технологічного критерію. Як ми відзначали раніше, він передбачає наявність у першокласників базових технічних знань, вмінь і навичок, необхідних для використання комп'ютера та інших цифрових пристроїв.

Технічні можливості учнів здебільшого мають прояв через вміння знаходити в Інтернеті потрібну для них інформацію. Аналіз бесід, інтерв'ю, даних анкети показує, що переважна частина учнів (77%) шукає інформацію безсистемно. Метод використання всіх відомих їм джерел застосовують 18% учнів. Шукають інформацію спрямовано та усвідомлено із різних джерел 5% школярів. Іншими словами, технічні вміння у більшості першокласників тільки починають формуватися.

Для визначення рівня технологічної компетентності учнів у контексті вмінь використовувати різні способи отримання інформації технічних та інших цифрових технологій ми вважали можливим в'яснити чи відчувають вони і якою мірою труднощі у роботі з комп'ютером та іншими мобільними пристроями.

Цілком очевидно, на наш погляд, що ці труднощі першою чергою обумовлені тим, якою мірою учні освоїли найпростіші цифрові технології. Використовувалася п'ятибальна шкала, де 5 – не відчуваю труднощі, 4 – іноді відчуваю труднощі, 3 – важко визначити, 2 – часто відчуваю труднощі, 1 – не можу використовувати мобільні пристрої. Отримані емпіричні дані після розрахунків були розміщені в таблиці 4.

Таблиця 4

**Ступінь труднощів, які відчувають першокласники у роботі з мобільними пристроями**

№ з/п	Назва мобільного пристрою	Оцінка ступеня труднощів, бали
1.	Стаціонарний комп'ютер	1,92
2.	Ноутбук	2,12
3.	Планшет	3,44

4.	Смартфон	4,06
5.	Мобільний телефон	4,53

З представленої таблиці витікає, що учні менш усього труднощі учні відчують при використанні мобільного телефону і смартфона, що цілком зрозуміло. Вони найчастіше використовують їх для спілкування з батьками, друзями (мобільний телефон), грають і просто займаються мобільним серфінгом (смартфон). Крім того, використовувати їх вони навчилися раніше, ніж іншими мобільними пристроями. Інше кажучи, у них уже сформувалися основи цифрової грамотності як сукупності найпростіших цифрових технічних умінь.

Не набагато гірше вони технічно освоїли планшет, бо саме він найчастіше інших пристроїв використовується дітьми для різноманітних ігор, а за часом, як ми вияснили раніше, саме ігри займають більшу частину дозвілля дітей у мережі.

Що стосується стаціонарного комп'ютера та ноутбука, то у роботі з ними вони відчують найбільші труднощі (відповідно 1,92 і 2,12 балів). Це можна пояснити тим, що для використання цих мобільних пристроїв і для більш-менш вільного їх освоєння необхідні більш глибокі цифрові технічні вміння та навички, якими першокласники ще не володіють.

Для підтвердження отриманих даних ми звернулися до самооцінки школярами ступеня розвитку в них цифрових технічних умінь і навичок у використанні Інтернету. При цьому знову використовувалася прийнята нами п'ятибальна шкала. Отримані дані після математичної обробки були згруповані у таблиці 5.

Таблиця 5

#### Ступень розвитку цифрових умінь і навичок першокласників

з/п	Перелік цифрових умінь і навичок	Оцінка ступеня розвитку, бали
.	Вмію використовувати найпростіші і розповсюджені комп'ютерні і мобільні пристрої	4,16
.	Вмію визначати прості цифрові технології та засоби для реалізації власних запитів і потреб	3,64
.	Вмію визначати способи створення і редагування простого контенту у простих форматах	1,73
.	Вмію використовувати комп'ютер для розробки власних інформаційних продуктів і обміну інформацією з однолітками	1,08

Як показують дані таблиці, якщо мова йде про найпростіші та зрозумілі для першокласників вміння та навички, то вони вважають, що достатньо ними оволоділи (відповідно 3,64 і 4,16 балів). Якщо мова йде про уміння створення та редагування контенту і розробки власних інформаційних продуктів, то самооцінка значно скромніша (відповідно 1,73 та 1,08 балів). Це ми пояснюємо тим, що з такими, більш складними завданнями, вони раніше не стикалися, тому відповідні цифрові технічні вміння поки що в них не сформовані, навіть на найпростішому рівні.

Продовжуючи подальшу аналітичну роботу з діагностики вихідного рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів, ми звертаємося до третього, аксіологічного, критерію. Виходячи зі структури та змісту інформаційно-цифрової компетентності, цей критерій включає до себе

показники, що характеризують знання і ціннісне ставлення до правових, етичних аспектів он-лайн спілкування, розуміння можливих ризиків і загроз для психічного і фізичного здоров'я.

Одним із найважливіших показників, що характеризують ставлення молодших школярів до цифрових пристроїв і можливостей використовувати їх як цінності, необхідної для життя, є прагнення розвивати та удосконалювати свої знання та вміння у цьому напрямку. На відповідне питання анкети. Відповіді першокласників як контрольної, так і експериментальної груп, розподілилися таким чином.

Постійно намагаються пізнати щось нове, розібратися у незрозумілих технічних проблемах, отримати консультацію про використання тих чи інших мобільних способах – 12,4% першокласників. Це, як показує наше спілкування з ними, найбільш «просунута» частина школярів, які мають більший досвід роботи з мобільними пристроями. В них уже сформувався певне розуміння значущості інформаційно-цифрових технологій для життєдіяльності людини, бажання більше знати та вміти у цьому напрямі. Можна вважати, що кіберпростір для них став частиною життєдіяльності, яку вони високо цінують.

72,2% школярів епізодично, у випадку виникнення певної необхідності, намагаються тією чи іншою мірою самостійно або за допомогою дорослих удосконалити свої знання та вміння у галузі інформаційно-цифрових технологій. Така потреба, зазвичай, пов'язана з бажанням освоїти нову гру або отримати розважальну інформацію. Ми вважаємо, що внутрішнього розуміння цінностей комп'ютерних та інших мобільних пристроїв у їхньому житті, доки що немає. Разом із тим, вони вже не можуть обходитися без них, тобто процес формування ціннісного ставлення до інформаційно-цифрових технологій, у цих першокласників уже розпочався.

Не прагнуть спеціально якимось чином розвивати свої вміння та навички у галузі мобільних засобів інформації 9,8% першокласників. Щось нове про Інтернет середовище вони пізнають абсолютно стихійно, не проявляючи особливого інтересу. Це та, невелика група учнів, у яких діяльність у кіберпросторі доки що обмежується мобільним телефоном для спілкування з батьками і рідше з однолітками. Тільки 5,6% учнів не змогли більш-менш чітко сформулювати відповідь на поставлене запитання.

У цілому аналіз відповідей молодших школярів показує, що бажання та інтерес до інформаційно-цифрових технологій у них є і з початком навчання у школі прагнення краще пізнати та освоїти їх буде розвиватися скоріше.

Це заключення підтверджують отримані нами дані стосовно використання мобільних засобів для взаємодії з однолітками та дорослими, а також для співпраці з ними. У контексті нашого дослідження це особливо важливо, оскільки комунікація учнів один із одним та з дорослими відображає значною мірою етичний аспект, формує особистість як суб'єкта спілкування. Інше кажучи, від того, як змістовно учні використовують Інтернет та інформаційно-цифрові технології у спілкуванні один із одним залежить результат їх морального розвитку.

Емпіричні дані, отримані у ході усних опитувань (інтерв'ю) дозволили нам сформулювати таку загальну картину. У більшості випадків (94%), спілкуючись із однокласниками по мобільному телефону або смартфоні,



предметом спілкування виступають коротка довідкова інформація з навчальних питань, поточних справ, обмін думками з питань життєдіяльності класу. Будь-які суспільно значущі проблеми, громадські справи, конфліктні ситуації, труднощі, що виникають і які відображають етичний аспект спілкування, предметом обговорення не виступають. Можна вважати, що мобільний зв'язок як джерело інформації для школярів ціннісно значимим фактором доки що не виступає. У певному ступені для 27% першокласників характерним є захоплення іграми у телефоні, що може розглядатися як певна особистісна цінність.

У ціннісному сенсі декілька інше ставлення учнів до Інтернету і спілкуванню в Мережі. Он-лайн спілкування розглядається школярами як можливість нових цікавих знайомств (7,3%), отримання цікавої інформації (28%), можливість отримати конфіденціальну інформацію (3,4%), додаткову навчальну інформацію (3,2%). Ми вважаємо, що спілкування в Мережі на даному етапі доволі обмежено віком та досвідом школярів, тому вони не бачать загроз і ризиків для психічного та фізичного здоров'я, не стикалися з такими антисоціальними явищами кіберпростору, як булінг і тролінг. Для нас це надзвичайно важливо, оскільки вже у підлітковому віці такі ризики та явища мають місце. У зв'язку з цим, формуючи інформаційно-цифрову компетентність молодших школярів, уже з першого класу потрібно акцентувати увагу на цих аспектах.

Що стосується правових аспектів аксіологічного критерію, то згідно опитування учнів, вони до початку навчання у школі, не бачать будь-яких відмінностей етичних і правових норм он-лайн спілкування. Судячи з усього, це пояснюється знову ж таки тим, що рівень їх освоєння Інтернет середовища має початковий, ознайомчий характер, і багато можливостей Інтернет спілкування ними з ціннісних позицій не визначається.

У цілому, підводячи підсумки діагностики сформованості у першокласників інформаційно-цифрової компетентності, важливо відзначити, що цей процес уключає до себе не лише письмове анкетування, але й включене спостереження, бесіди, усне інтерв'ю. Це дозволило максимально уточнити зміст відповідей на письмове опитування. Така особливість була викликана з одного боку, дуже малим ступенем усвідомленого володіння школярами цифровими технологіями, відсутністю знань понять, термінів, способів використання Інтернету. З іншого боку, в силу особливостей психіки молодших школярів у них швидко формувалися на інтуїтивному, емпіричному рівні практичні навички використання різноманітних мобільних пристроїв. Це деякою мірою ускладнювало процес максимально об'єктивної оцінки сформованості основ інформаційно-цифрової компетентності, але поєднання різних дослідницьких методів тим не менш дозволило створити цілісне уявлення вихідного рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності першокласників за розробленими критеріями.

Аналіз даних за когнітивним критерієм дозволяє заключити, що першокласники мають найбільш загальне уявлення про джерела інформації, до яких відносяться різні цифрові пристрої. При цьому мають мінімальний досвід володіння окремими, найпростішими функціями, розуміють їх значення для себе як нового джерела інформації. Поверхнево, але орієнтуються в шкільному інформаційному просторі.

У контексті технологічного критерію першокласники проявляють вміння та навички володіння простими цифровими технологіями, вміють застосовувати найпростіші та розповсюджені комп'ютерні та мобільні пристрої для розв'язання елементарних завдань, швидко освоюють способи створення простого контенту у простих форматах.

Аксіологічний критерій дозволив виявити зростаюче прагнення першокласників до удосконалення своєї інформаційно-цифрової компетентності як значущої для них особистісної життєвої цінності. Комп'ютерне середовище розглядається ними як необхідний складник їх навчальної та позанавчальної діяльності. Їх поведінка в Інтернеті та при користуванні іншими цифровими пристроями у цілому співвідноситься з етичними нормами спілкування, хоча при цьому вони доки що не бачать ризиків і загроз Інтернету для їх фізичного та психічного здоров'я і не розбираються у правових аспектах кіберсередовища, поєднуючи їх з моральними нормами.

Проведена діагностика не дозволила нам використовувати і співвіднести рівень сформованості інформаційно-цифрової компетентності першокласників з рівнями володіння компетентностями, передбачених Рамкою цифрової компетентності для громадян України. Молодші школярі не відповідають ні високому, ні середньому, ні базовому рівням даної Рамки. Звернення до цього документа при розробці показників критеріїв сформованості інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів є для нас змістовним орієнтиром в організації та проведенні науково-дослідної роботи за обраною проблемою та підсумкової оцінки рівнів сформованості вищезазначеної компетентності.

#### ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Білецька Г. А. (2014). Критерії, показники й рівні сформованості природничонаукової компетентності майбутніх екологів. *Освіта та педагогічна наука*. №2. С. 19–24.

Замерченко Н. И. (2012). Формирование PR-компетентности бакалавров в условиях вуза как средство повышения конкурентоспособности педагога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Рос. гос. социал. ун-т. Москва. 26 с.

Коджаспирова Г. Москва, Коджаспиров А. Ю. (2005). Словарь по педагогике (междисциплинарный). М. ; Ростов н/Д : ИКЦ «МарТ». 448 с.

Решетник С. М. (2013). Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України до службової діяльності. *Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. №2 (8). С. 217–223.

Словник української мови : В 11 т. (1971). Гол. ред. І.К. Білодід. Київ, Т. 2. С. 148.

#### REFERENCES

Bilets'ka H.A. (2014). Kryteriyi, pokaznyky y rivni sformovanosti pryrodnychonaukovoyi kompetentnosti maybutnikh ekolohiv. *Osvita ta pedahohichna nauka*. №2. S. 19–24. [in Ukrainian].

Zamerchenko N. I. (2012). Formirovanie PR-kompetentnosti bakalavrov v usloviyakh vuza kak sredstvo povysheniya konkurentosposobnosti pedagoga : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Ros. gos. sotsial. un-t. Moskva. 26 s. [in Russian].

Kodzhaspirova G. M., Kodzhaspirov A. Yu. (2005). Slovar' po pedagogike (mezhdistsiplinarnyy). M. ; Rostov n/D : IKTs «MarT». 448 s. [in Russian].

Reshetnyk S. M. (2013). Kryteriyi, pokaznyky ta rivni sformovanosti hotovnosti maybutnikh ofitseriv vnutrishnikh viys'k Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrayiny do sluzhbovoyi diyal'nosti. Zb. nauk. prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohiy Universytetu «Ukrayina». №2 (8). S. 217–223. [in Ukrainian].

Slovyk ukrayins'koyi movy : V 11 t. (1971). Hol. red. I. K. Bilodid. K., T. 2. S. 148. [in Ukrainian].

### АНОТАЦІЯ

*Стаття присвячена виявленню вихідного рівня сформованості у першокласників інформаційно-цифрової компетентності як наукового орієнтиру процесу формування зазначеної компетентності у початковій школі. Виходячи з трикомпонентної структури інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів було виділено три відповідних критерія оцінювання її рівня сформованості. Перший критерій – когнітивний – був акцентований на сформованості певної сукупності знань та вмінь про джерела інформації і способи роботи з нею, знанні понять, пов'язаних із інформацією. Другий критерій – технологічний – характеризував переважно технічні знання, вміння та навички використання комп'ютера та інших цифрових пристроїв. Третій критерій – аксіологічний – включав до себе ціннісні (правові, етичні) аспекти он-лайн спілкування. Важливо відзначити, що діагностика сформованості у першокласників інформаційно-цифрової компетентності включає до себе не лише письмове анкетування, але й включене спостереження, бесіди, усне інтерв'ю, що дозволило максимально уточнити зміст відповідей на письмове опитування. Аналіз даних за когнітивним критерієм дозволяє заключити, що першокласники мають найбільш загальне уявлення про джерела інформації, до яких відносяться різні цифрові пристрої, мінімальний досвід володіння окремими, найпростішими функціями, розуміють їх значення для себе як нового джерела інформації поверхнево, але орієнтуються в шкільному інформаційному просторі. У контексті технологічного критерію першокласники проявляють вміння та навички володіння простими цифровими технологіями, вміють застосовувати найпростіші та розповсюджені комп'ютерні та мобільні пристрої для розв'язання елементарних завдань, швидко освоюють способи створення простого контенту у простих форматах. Аксіологічний критерій дозволив виявити зростання прагнення першокласників до удосконалення своєї інформаційно-цифрової компетентності як значущої для них особистісної життєвої цінності. Комп'ютерне середовище розглядається ними як необхідний складник їх навчальної та позанавчальної діяльності.*

**Ключові слова:** *інформаційно-цифрова компетентність, інтернет-середовище, молодші школярі, когнітивний, технологічний, аксіологічний критерій.*